

СУДДЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

вул. Жилянська, 14, Київ, 01033

Ректорові
Національного університету
„Одеська юридична академія“,
кандидату юридичних наук,
професору

Олегові ТОДОЩАКУ

Шановний пане Олеже!

На розгляді Другого сенату Конституційного Суду України перебуває справа за конституційною скаргою Самборської Тетяни Леонідівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 309, пункту 2 частини другої статті 428 Кримінального процесуального кодексу України.

Для забезпечення повного й об'єктивного розгляду справи, з огляду на визнаний рівень компетентності науковців очолюваного Вами університету, зокрема, щодо питань, порушених у конституційній скарзі, та відповідно до приписів частини четвертої статті 59 Закону України „Про Конституційний Суд України“ прошу Вас посприяти у наданні наукового висновку з викладенням позицій, які, на думку залучених до його підготовки фахівців, мають бути враховані під час розгляду цієї справи.

За можливості прошу надати науковий висновок до 27 листопада 2025 року.

Додаток: копія конституційної скарги (витяг) на 25 арк.

З повагою

суддя-доповідач

Сергій РІЗНИК

Міністерство освіти і науки України
**Національний університет
«Одеська юридична академія»**

Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, 65009, тел. (048) 719-88-01
E-mail: chancellery@onua.edu.ua, код ЄДРПОУ 20933314

Ministry of Education and Science of Ukraine
**National University
«Odesa Law Academy»**

23 Fontanska doroga, Odesa, 65009, tel. (048) 719-88-01
E-mail: chancellery@onua.edu.ua, EDRPOU code 20933314

Від _____ № _____

На № _____ від _____

Судді Конституційного суду
України
Сергію РІЗНИКУ
01033, м. Київ, вул. Жилянська
14

Шановний пане Сергію!

У відповідь на Ваш запит від 23.10.2025 року № 368-005-16/3886 щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 309, п. 2 ч. 2 статті 428 Кримінального процесуального кодексу України, направляємо науково-правовий висновок підготовлений науковцями кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 7 від 03 листопада 2025 р.)

Додаток: науково-правовий висновок на 5 аркушах.

**З повагою,
ректор, професор**

Олег ТОДОЩАК

Конституційний Суд України
16 / 1752 від 24.11.2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ОДЕСЬКА
ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ"
№ 1609-32 від 18.11.2025

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК

I. Зміст запиту

До Національного університету «Одеська юридична академія» надійшов запит від судді Конституційного Суду України пана Сергія Різника з проханням висловити позицію щодо конституційної скарги Самборської Тетяни Леонідівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 309, п. 2 ч. 2 статті 428 Кримінального процесуального кодексу України.

II. Юридичні підстави щодо надання науково-правового висновку:

- звернення судді Конституційного Суду України Різника Сергія (№ від 23.10.2025);
- Статут Національного університету «Одеська юридична академія» (в частині повноважень на підготовку науково-правового висновку);
- Закон України «Про наукову та науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 року № 51/95-ВР;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2004 року № 12 «Про проведення державної акредитації фізичних та юридичних осіб на право проведення наукової та науково-технічної експертизи», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 січня 2004 року за №

III. В процесі підготовки науково-правового висновку вивчались такі законодавчі акти та інші джерела:

- Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року;
- Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року (із наступними змінами і доповненнями);
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини), ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року;
- наукові джерела з питань дослідження.

IV. Опис проведеного дослідження

Підготовка науково-правового висновку полягає у здійсненні дослідження, аналізу та доктринального тлумачення положень нормативних актів чинного законодавства України для науково-правового обґрунтування питань правильного застосування окремих положень кримінального процесуального законодавства.

В першу чергу необхідно зазначити, що надана для вивчення конституційна скарга майже не містяться аргументів щодо неконституційності відповідних положень кримінального процесуального законодавства. В той же час надаються приклади порушень (на думку скаржника) порядку розслідування кримінального правопорушення представниками правоохоронних органів та суду в конкретному кримінальному провадженні, тобто в більшій мірі оскаржуються дії уповноважених посадових осіб, а не надаються аргументи щодо неконституційності норм КПК України.

В той же час з наданого витягу конституційної скарги можна зробити висновок, що скаржник ставить питання відповідності статей 309 та 428 КПК України одразу декільком статтям Конституції України.

1. Щодо невідповідності ч. 1, 2, 3 ст. 309 КПК України положенням Конституції України, а саме ч. 1, 2 ст. 3, ч. 1, 2, 3 ст. 8, ст. 21, ч. 1, 2, 3 ст. 22, ч. 1, 2, 6 ст. 55, ч. 1 ст. 59, ч. 2 ст. 63, ч. 1, 2, 3 ст. 129.

В конституційній скарзі наводяться приклади «свавілля» (на думку скаржника) з боку представників правоохоронних органів, проте майже відсутня аргументація неконституційності положень КПК України. Можна зробити висновок, що основними аргументами в даному випадку виступає відсутність «ефективних засобів юридичного захисту» та звуження прав та свобод людини, що не допускається відповідно норм Конституції України.

Право на апеляційне оскарження не є абсолютним, а тому може обмежуватися державою у випадках і в спосіб, які є об'єктивно необхідними та доцільними. ЄСПЛ, аналізуючи можливість доступу до правосуддя (що також передбачає і можливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності до суду) зазначав, що «право на судовий розгляд» не є абсолютним ані у кримінальному, ані у цивільному процесі. Воно має встановлені обмеження» (справа «Девеєр проти Бельгії»); «проте, такі обмеження не мусять перешкоджати реалізації цього права ані у спосіб, ані у обсязі, що можуть становити загрозу самій його суті. Вони мають переслідувати законну мету, а між вжитими засобами і метою, що переслідується, має існувати розумний пропорційний зв'язок» (справа «Герін проти Франції»). Таким чином ЄСПЛ підкреслює, що право на доступ до суду (або в аспекті первинного звернення, або в аспекті оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадових осіб, або в аспекті апеляційного чи касаційного провадження) може бути обмежене, якщо це необхідно у демократичному суспільстві та відповідає засаді пропорційності.

Кримінальний процес є однією з найбільш врегульованих галузей права, адже під час розслідування, розгляду та вирішення кримінальних правопорушень відбувається оцінка публічних інтересів суспільства та приватних інтересів особи, відносно якої здійснюється таке провадження. Законодавець повинен сформувати кримінальне процесуальне

України. В конституційній скарзі зазначається, що в цілому ч. 1, 2 та 3 ст. 309 КПК України не відповідають ч. 2 ст. 63 Конституції України. Такий висновок є сумнівним, адже, як вже було зазначено вище, держава має право обмежувати доступ до правосуддя, що, відповідно, не порушує право на захист. Проте з інших положень конституційної скарги можна зробити висновок, що у скаржника виникли сумніви у конституційності ст. 309 КПК України через ч. 10 ст. 290 КПК України, тобто мова йде про неможливість оскарження в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. Тому, задля проведення більш ґрунтовного аналізу, необхідно оцінити конституційність ст. 309 КПК України саме в частині можливості оскарження ухвали слідчого судді про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування.

В ст. 6 Європейської конвенції зазначено, що «кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права... b) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту». Таким чином достатній для підготовки захисту час є складовою права на захист, а тому дана категорія потребує додаткової оцінки. ЄСПЛ, аналізуючи категорію достатності часу, зазначав, що «при оцінці наявності у обвинуваченого необхідного часу для підготовки свого захисту, особливу увагу слід звертати на характер провадження, а також складність справи і стадію провадження» (справа «Грегачевич проти Хорватії»). «Вивчаючи питання про те, чи був дотриманий пункт (b) статті 6 3, слід враховувати також звичайну завантаженість юриста; однак, нерозумно вимагати від адвоката сторони захисту вчинити хоча б деяку зміну основних сфер своєї роботи, якщо це необхідно з огляду на особливу актуальність конкретної справи» (справа «Меттік проти Німеччини»).

Ч. 10 ст. 290 КПК України передбачає можливість обмеження в часі ознайомлення сторін кримінального провадження з матеріалами досудового розслідування у випадках, якщо відбувається затягування такого ознайомлення. В такому випадку зацікавлений учасник кримінального провадження подає до слідчого судді клопотання, а слідчий суддя, в свою чергу, має дослідити обсяг, складність матеріалів та умови доступу до них, після чого він встановлює час, по завершенню якого учасник вважається таким, що ознайомився з матеріалами.

Власне сама можливість обмеження сторони захисту в часі на ознайомлення з матеріалами не є незаконною та може бути застосована для забезпечення ефективності кримінального провадження. Головною умовою має бути те, що встановлений для ознайомлення з матеріалами час має бути достатнім для підготовки до захисту. Власне це ж і було неодноразово зазначено в рішеннях ЄСПЛ «Клюков проти України» 2023-го року. ЄСПЛ не визначив в якості порушення сам факт обмеження строку ознайомлення з матеріалами кримінального провадження судом, проте досліджував, чи

правильно суд визначив час, який має бути достатнім в даному конкретному випадку. Отже сама процедура такого обмеження не суперечить праву на справедливий суд та, відповідно, праву на захист, проте в межах такої процедури сторона захисту повинна мати змогу надавати аргументи щодо того, скільки саме часу їй потрібно на ознайомлення, адже це є важливою гарантією забезпечення права на захист.

Крім того в цьому рішенні ЄСПЛ також вказав, що «не було надано відповіді на скаргу заявника у зв'язку з цим: хоча він мав право подати апеляційну скаргу і зробив це, апеляційний суд визнав її такою, що не підлягала розгляду, оскільки це питання мало бути розглянуто судом першої інстанції, тоді як останній, у свою чергу, посилався на те, що обмеження було встановлено постановою, яка набрала законної сили». Тобто ЄСПЛ привертає особливу увагу на питання можливості оскарження рішення про обмеження в часі ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, адже це напряму буде стосуватись права на захист. Звертаємо увагу, що в даному випадку велике значення має саме момент оскарження такого рішення, адже можливість заявлення заперечень, як це зазначено в ч. 3 ст. 309 КПК України, буде залежати від того, наскільки добре сторона захисту обізнана з матеріалами кримінального провадження. Ненадання достатнього часу для ознайомлення суттєво впливає на подальшу можливість реалізувати відповідні права, а тому можливість оскарження відповідного рішення має бути надана стороні захисту негайно.

У зв'язку з цим можна зазначити, що ч. 3 ст. 309 КПК України в частині неможливості оскарження стороною захисту ухвали слідчого судді про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, винесеною в порядку ч. 10 ст. 290 КПК України, суперечить ч. 2 ст. 63 Конституції України та обмежує право підозрюваного, обвинуваченого на захист.

. Щодо невідповідності п. 2 ч. 2 ст. 428 КПК України положенням Конституції України, а саме ч. 1, 2 ст. 3, ч. 1, 2, 3 ст. 8, ст. 21, ч. 1, 2, 3 ст. 22, ч. 1, 2, 6 ст. 55, ч. 1 ст. 59, ч. 2 ст. 63, ч. 1, 2, 3 ст. 129.

Як вже попередньо було зазначено, права особи можуть бути обмежені у випадках і способах, передбачених законодавством України. Це ж стосується і права на касаційне оскарження судових рішень. ЄСПЛ наголошував, що обмеження доступу до правосуддя можливе за дотримання принципу пропорційності (рішення «*ÇAĞIL v. TÜRKİYE*»). При цьому в частині касаційного оскарження таких обмежень може бути значно більше, адже «жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного та обов'язкового судового рішення лише через те, що вона хоче нового розгляду та вирішення розглянутої судом справи. Повноваження вищих судових органів стосовно перегляду справ мають реалізовуватися для виправлення судових помилок та недоліків судочинства. Перегляд справи не

має замінювати апеляцію, а можливість існування 2-х різних поглядів на один предмет не є підставою для нового розгляду. Винятки з цього правила можуть бути лише у разі наявності підстав, обумовлених обставинами важливого та вимушеного характеру» (рішення «Пономарьов проти України»).

Таким чином право на касацію доцільно розглядати лише як вимушену можливість оскарження судового рішення у випадку істотного порушення прав та свобод людини. При цьому недоцільно розглядати касаційне провадження з точки зору забезпечення «ефективного засобів юридичного захисту», адже завданням касаційного провадження є виправлення помилок судів нижчої інстанції, а не надання можливості особі повторно звертатися зі скаргами на судові рішення. З точки зору забезпечення права на касаційне оскарження держава має право вводити більш широкі обмеження, гарантуючи таким чином виконання дії принципу остаточності судових рішень.

В конституційній скарзі не надані чіткі аргументи, в чому саме полягає обмеження, наприклад, непорушності людської гідності та інших прав, адже сама по собі неможливість оскарження судового рішення в касаційному порядку або відмова суду від такого розгляду не є порушенням прав, які передбачені Конституцією України. Так само некоректним є твердження, що п. 2 ч. 2 ст. 428 КПК України порушує норми Конституції України, адже держава, визначаючи обмеження права на касаційне оскарження, також має право і обмежувати процедуру оцінки прийнятності такої скарги.

Таким чином п. 2 ч. 2 ст. 428 КПК України не суперечить положенням Конституції України, а саме а саме ч. 1, 2 ст. 3, ч. 1, 2, 3 ст. 8, ст. 21, ч. 1, 2, 3 ст. 22, ч. 1, 2, 6 ст. 55, ч. 1 ст. 59, ч. 2 ст. 63, ч. 1, 2, 3 ст.

Науково-правовий висновок підготовлено д.ю.н., професором О.О. Торбасом; обговорено й затверджено на засіданні кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 7 від 03 листопада 2025 р.).

**Завідувач кафедри
кримінального процесу,
д.ю.н., професор**

Олександр ТОРБАС